

Teorie nezaměstnanosti

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

J. M. Keynes – koncept nedobrovolné nezaměstnanosti

- **Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz 1936**
- Tržní ekonomika není schopna trvale vytvářet efektivní (agregátní) poptávku, která by nakoupila vytvořený produkt za ceny, které kryjí náklady, přinášejí požadované zisky a plně využívají všechny výrobní faktory, tedy plnou zaměstnanost. Příčinou jsou nedostatečné investice.
- Úspory a investice jsou nezávislé. Jsou tvořeny jinými subjekty s odlišnými motivacemi. Úspory vytvářejí domácnosti na základě svých disponibilních důchodů. Platí *základní psychologický zákon*: s růstem důchodů roste i spotřeba, ale pomalejším tempem. *Podíl spotřeby se tak s růstem důchodů snižuje a podíl úspor roste.*

- Rostoucím úsporám by měly odpovídat i rostoucí investice.
- O nich rozhodují podnikatelé na základě mezní efektivity kapitálu (mezní míra výnosu z kapitálu) a úrokové míry.
- *Mezní efektivnost kapitálu ovšem s rostoucími investicemi klesá*. Sklon k investování je nízký a investice zaostávají za úsporami. Systém vygeneruje nižší efektivní poptávku než je ta, která by odpovídala plné zaměstnanosti.
- *Očekávání a životní elán podnikatelů*: podnikatelský optimismus táhne investice nahoru, pesimismus dolů.

- Při pesimistických očekáváních se investice nemusí rovnat úsporám:
- **$I < S$**
- Výsledek: nižší produkce, nižší zaměstnanost a vznik nezaměstnanosti.
- Keynesovská nezaměstnanost je výsledkem nedostatečné výše efektivní poptávky, resp. nedostatečnosti soukromých investic.
- **ŘEŠENÍ: Keynesova viditelná ruka státu**
- Mezeru soukromých investic měly vyplnit investice státu, zajistit dostatečnou efektivní poptávku a plnou zaměstnanost.
- Doporučení: progresivní zdanění důchodů (snižuje YD a zvyšuje MPC a snižuje MPS)

- Měnová politika udržující nízké úrokové míry zvyšující sklon k investování
- Vládní výdaje

Nezaměstnanost podle K. Marxe

- **Kapitál, 1867**
- Dynamický pohled na trh
- Nabídka práce roste rychleji než poptávka po práci
- Poptávka po práci: závisí na akumulaci kapitálu
- Nabídka práce: růst populace, zbídačování rolníků, nahrazování práce stroji
- To byla realita poloviny 19.století

- *Rezervní armáda nezaměstnaných* – rezervoár, z něhož kapitalisté čerpali pracovníky: nová populace mladých dělníků, zbídačení rolníci a řemeslníci, kteří v konkurenci přicházeli o poslední zbytky svého vlastnictví, dělníky vytlačení z výroby stroji.
- Tato armáda udržovala mzdu na úrovni existenčního minima tím, jak si nezaměstnaní dělníci konkurovali o práci
- *Existenční minimum*: mzda je nezávislá na produkční funkci, odráží základní potřeby dělníka a jeho rodiny; je dáno jednak fyzicky, jednak společensko-historicky

- *Keynesiánská nezaměstnanost* plyne z nedostatečných investic, které neodpovídají úsporám.
- Postihuje spíše bohatší země, které mají klesající sklon ke spotřebě a rostoucí sklon k úsporám.
- *Marxistická nezaměstnanost* plyne z nedostatečné akumulace kapitálu, v poměru k množství dělníků, kteří čekali, až je kapitál zaměstná. Neumožní zaměstnat všechny dělníky.
- Marxistická nezaměstnanost postihuje chudé země, kde je mnoho dělníků a málo kapitálu.

- U Marxe je pokles mezd a spotřeby doprovázen růstem zisků a investic. Neviděl problém v přeměně úspor na investice, kapitalisté svoje zisky proinvestovali. U kapitalistů viděl silný motiv k investicím.

A. Phillips: snížení nezaměstnanosti vede k růstu nominálních mezd

- A. Phillips vysvětloval, že snižování nezaměstnanosti v expanzi zhoršuje podmínky pro nájem práce a vyvíjí tlak na růst nominálních mezd; naopak růst nezaměstnanosti zlepšuje firmám podmínky pro nájem práce a je možné snižovat mzdy.
- Při určité míře nezaměstnanosti bylo tempo růstu nominálních mezd nulové, neexistoval tlak na růst nominálních mzdových sazeb, na trzích práce byla rovnováha při plné zaměstnanosti.

P. Samuelson: snížení nezaměstnanosti jen za cenu inflace

- Mezi mírou nezaměstnanosti a mírou inflace existuje substituční vztah
- Snaha o zvyšování zaměstnanosti a snižování nezaměstnanosti bude do určité míry nezaměstnanosti provázena růstem inflace
- Zpochybnění snahy o dosahování tzv. plné zaměstnanosti; neboť tato vyvolává v ekonomice inflační tlaky
- Snižování inflace naopak znamená růst nezaměstnanosti

π

PC

0

u_1

u^*

u

M. Friedman: přirozená míra nezaměstnanosti

- Adaptivní inflační očekávání
- Podstatou substitučního vztahu mezi nezaměstnaností a inflací je peněžní iluze: růst nominálních mezd považují pracovníci za růst mezd reálných a zvyšují nabídku práce, firmy zvyšují produkci, nezaměstnanost klesá. Po prohlédnutí iluze opět sníží své nabídky a nezaměstnanost se vrací k původní úrovni – *přirozená míra nezaměstnanosti: náleží ke dlouhodobé rovnováze, nezaměstnanost k ní dlouhodobě směřuje, neexistuje nedobrovolná nezaměstnanost.*
- Růst cenové hladiny se promítne do inflačních očekávání, subjekty ji zabudují do mzdových požadavků a do svých cen. Inflace setrvává na dosažené výši.

Model akcelerující inflace

- Phillipsova křivka se posouvá vpravo nahoru, odpovídá vyšším inflačním očekáváním.
- Opakované úsilí o snížení míry nezaměstnanosti vede k další akceleraci inflace.
- Trh práce dlouhodobě směřuje k přirozené míře nezaměstnanosti, kdy na trhu práce existuje pouze dobrovolná nezaměstnanost
- Přirozená míra nezaměstnanosti se může měnit: odstraňováním regulací, monopolních prvků, zvyšováním informovanosti

π

$PC_3(\pi_e = 4)$

LPC

$PC_2(\pi_e = 2)$

4

C

$PC_1(\pi_e = 0)$

2

B

A

0

$u^* = 6$

u

Nová klasická makroekonomie

škola racionálních očekávání

- Koncept racionálních očekávání
- Jeho zapracování do analýzy fungování trh práce vedl k závěru, že PC je vertikální na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti nejen v dlouhém, ale i v krátkém období
- To znamená, že nezaměstnanost setrvává na úrovni přirozené míry
- Lidé se nenechají zmást peněžní iluzí, změny nominálních veličin (cen, mezd) je nepřimějí ke zvyšování výroby a nabídky práce, nedojde k růstu produktu ani k poklesu nezaměstnanosti. Růst cen zabudují do svých mzdových požadavků a cen svých výrobků.

π

LPC

4

C ($\pi_e = 4$)

2

B ($\pi_e = 2$)

0

A ($\pi_e = 0$)

$u^* = 6$

u

- Překvapivá a neočekávaná hospodářská politika, která naruší ekonomické prostředí, může způsobit mylná očekávání i mylné reakce ekonomických subjektů - lidé mohou začít nabízet více práce a firmy více vyrábět. Na trhu práce by vznikla nerovnováha.
- Ovšem po prohlédnutí pochybení trh práce se opět vrátí k přirozené míře.
- PC by pak byla klesající (*jevová křivka*)

Nová keynesovská makroekonomie

- snaha řešit problém přetrvávající nezaměstnanosti (a inflace) vedla k hledání příčin mzdových nepružností
- pro vysvětlování strnulých mezd použili mikroekonomická vysvětlení fungování nedokonale konkurenčních trhů: monopolní síla, nedokonalá informace, nejistota.
- Nabídli hypotézy vysvětlující mzdovou rigiditu:
- Teorie explicitních a implicitních smluv
- Teorie s insidery a outsidersy

- Model efektivnostních mezd
- Model fluktuace

Ekonomie strany nabídky

- Revitalizace klasické doktríny laissez-faire, podpora svobodných trhů
- Jediná dobrá vláda je minimální vláda
- Nabídka reaguje na nabídkové podněty
- Zásadní význam má snížení mezních daňových sazeb
- Rozšířili neoklasickou ekonomii o teorii chování ekonomických subjektů v podmínkách daní
- Daně působí na volbu mezi spotřebou a volným časem, tedy na nabídku práce, i na volbu mezi přítomnou a budoucí spotřebou, tedy na úspory a investice

- Při vysokým mezních daňových sazbách je disponibilní důchod z práce nízký, nízká je i cena volného času, lidé proto preferují volný čas a substituují tak spotřebu volným časem; nabízejí méně práce.
- Snížení daní by zvýšilo důchody, i cenu volného času, lidé by ho nakupovali méně a nabízeli by více práce.
- Výše mezních daňových sazeb má zásadní význam pro podněty k práci.
- Vysoké daně odrazují i od lépe placených zaměstnání, neboť přechod do vyšší daňové kategorie nivelizuje příjmy

Teorie migrace

- J. Hicks Teorie mzdy (1932)- hlavní motiv pro migraci je mzdový diferenciál
- **mikroekonomické teorie**: individuální rozhodování o migraci
- **mezzoekonomické teorie**: kolektivy, domácnosti ,rodiny, sociální vazby a sítě
- **makroekonomické teorie**: agregátní veličiny, strukturální změny ve světové ekonomice
- *Teorie iniciace*: analyzují faktory, které spouštějí migraci
- *Teorie udržování*: faktory, které migraci udržují v chodu

- Migrace je pohyb, přemísťování a stěhování lidí z jednoho místa na druhé za účelem delšího pobytu; rozlišujeme migraci
- Interregionální
- Internacionální
- Intrakontinentální
- Interkontinentální
- Důvody migrace: ekonomické (chudoba, nedostatek pracovních příležitostí, příležitostí pro kariérní postup či zvýšení kvality života), politické, kulturní, environmentální, sociální, psychologické

Teorie migrace

- **Nová ekonomie migrace:** rozhodování domácnosti jako celku, která maximalizuje příjmy a minimalizuje rizika. Vysílá své členy na zahraniční trhy s cílem zajistit tam příjmy pro domácnost, které by nahradily jejich úbytek na domácích trzích v případě nezaměstnanosti členů dané domácnosti.
- **Teorie světového systému:** migrace jako důsledek globalizace a vzájemné provázanosti trhů; zahraničí kapitál proniká na zahraniční trhy, např. skupuje půdu v málo rozvinutých zemích, zvyšuje tam PP, stlačuje ceny produkce, a tím vytlačuje původní obyvatele, kteří těmto cenám nemohou konkurovat , a ti migrují pryč.

- **Teorie duálních trhů:** rozděluje země na vyspělé a ty ostatní, vyspělé země pracovníky potřebují, jsou ochotny je zaplatit, to jsou cílové země, a ty druhé, které pracovníky poskytují; hlavní roli zde hrají pull faktory, které migranty do těchto zemí přitahují
- **Teorie segmentovaných trhů:** diverzifikovaná poptávka domácích zaměstnavatelů po pracovní síle, v jejich zájmu pak jedná vláda, svými opatřeními usnadňuje příchod nových pracovníků

- **Teorie migračních sítí:** mezilidské vztahy a vazby, které spojují migranty v cílových zemích s jejich příbuznými doma, předávají jim informace a snižují náklady na jejich migraci.
- Příchody nových migrantů rozšiřují migrační sítě. Komunity udržují zvyky, tradice, komunikaci v rodném jazyce, asimilace takových migrantů je pak obtížná
- **Únik mozků:** vychází z asymerických informací o úrovni a kvalitě kvalifikace některých lidí, přičemž zdrojová země není ochotna je dostatečně zaplatit

Lidé nebo zboží?

- L. Robbins: ekonomie je věda o alokaci vzácných zdrojů mezi různá alternativní použití. Jak se alokuje práce?
- Migrací zboží nebo migrací práce
- Pohyb zboží vysvětluje teorie mezinárodního obchodu, která je založena na komparativních výhodách
- *Heckscher-Ohlinova teorie*: země má komparativní výhodu v produkci těch statků, jejichž výrob je náročná na ty VF, jimiž je země relativně lépe vybavena
- Země, kde je hojným VF práce, mají relativně nízkou mzdu. Když se bude zaměřovat na výrobu zboží náročnou na práci, poroste poptávka po práci i mzda.

- Podle *Stolper-Samuelsonova teorému* se po rozvinutí mezinárodního obchodu budou ceny hojných VF zvyšovat a těch vzácných snižovat.
- Ceny práce se tak budou v zemích přibližovat a mzdový diferenciál snižovat.
- Pokud budou kladeny překážky mezinárodnímu obchodu, bude mzdový diferenciál přetrvávat a bude příčinou migrace lidí.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

